

ks. Leszek Poleszak SCJ

Wyższe Seminarium Misyjne Księży Sercanów w Stadnikach

ORCID: 0000-0001-5408-0809; e-mail: lpoleszak@scj.pl

<https://doi.org/10.4467/25443283SYM.20.013.12130>

RECENZJA: DAVID NEUHOLD,
MISSIONE E CHIESA, DENARO E NAZIONE.
QUATTRO PROSPETTIVE SU LÉON DEHON,
FONDATORE DEI SACERDOTI
DEL SACRO CUORE DI GESÙ,
BOLOGNA 2020, SS. 475.

REVIEW: DAVID NEUHOLD,
MISSIONE E CHIESA, DENARO E NAZIONE.
QUATTRO PROSPETTIVE SU LÉON DEHON,
FONDATORE DEI SACERDOTI DEL SACRO CUORE DI GESÙ,
BOLOGNA 2020, PP. 475.

Na początku 2020 roku ukazała się nakładem wydawnictwa Edizioni Dehoniane Bologna książka Davida Neuholda *Missione e Chiesa, denaro e nazione. Quattro prospettive su Léon Dehon, fondatore dei Sacerdoti del Sacro Cuore di Gesù* (oryginał: *Mission und Kirche. Geld und Nation. Vier Perspektiven auf Léon G. Dehon, Gründer Der Herz-Jesu-Priester*, Basel [Schweiz] 2019). Stanowi ona owoc badań naukowych autora oraz współpracy pomiędzy Zgromadzeniem Księży Najświętszego Serca Jezusowego i Uniwersytetem we Fryburgu (Szwajcaria). Jak dowiadujemy się z przedmowy ks. Carlosa Luisa Suáreza Codorniú SCJ,

przełożonego generalnego tegoż Zgromadzenia, publikacja stanowi odpowiedź na zachętę XXI Kapituły Generalnej – obradującej w 2003 roku – do opracowania biografii krytycznej o. Leona Dehona w perspektywie oczekiwanej wówczas jego beatyfikacji, do której ostatecznie nie doszło (Benedykt XVI odłożył ją na czas nieokreślony) ze względu na zarzuty o domniemany antysemityzm zawarty w jego pismach.

Autor publikacji zdecydował ostatecznie, by nie tworzyć jednak kolejnej biografii sługi Bożego, ale – posługując się warsztatem historycznym – skonfrontować go z punktu widzenia czterech wybranych zagadnień tematycznych: działalności misyjnej Zgromadzenia, relacji do Kościoła, ekonomii oraz odniesienia do ojczyzny. Wybór tematów – zdaniem autora – miał na celu zarówno ukazanie postaci o. Dehona w perspektywie historycznej, jak też wskazanie na problemy, które autor ujmuje jako „konfliktowe”, co niejednokrotnie skutkowało także negatywną oceną o. Dehona. Studium Neuholda świadomie zostaje oparte na „teorii systematycznej konfliktów” Franza Simona. Autor usprawiedliwia to faktem, że pomimo iż konflikty „nie mają dobrej reputacji”, pozwalają na zmianę oraz przyczyniają się zarówno do rozwoju psychicznego, jak i społecznego. Dzięki takiemu spojrzeniu autora portret głównego bohatera staje się znacznie bardziej autentyczny, dynamiczny i pełny.

Publikacja została podzielona na cztery rozdziały. W pierwszym, zatytułowanym: *Congregazione e missione. La comunità a Tunisi, i conflitti interni all'Istituto e Dehon come superiore* (Zgromadzenie i misja. Wspólnota w Tunisie, wewnętrzne konflikty w Instytucie i Dehon jako przełożony) zostaje omówione zagadnienie zaangażowania misyjnego Zgromadzenia, jego sukcesy i porażki na przykładzie wspólnoty w Tunisie. W kontekście kolonialnej Francji wspólnota w Tunisie zostaje przedstawiona jako „prawdziwa misja”, która trwa jednak krótko. Następnie autor omawia ekspansję prężnie rozwijającego się Zgromadzenia w Ameryce Łacińskiej i Afryce, krótką wizytę o. Dehona w Afryce Północnej w 1894 roku oraz nawiązuje do wewnętrznych podziałów i niepewności zewnętrznej, niesprzyjającej rozwojowi działalności misyjnej. Kontekst misyjny jest rozważany przez autora w dwóch aspektach: w kwestii założenia nowej rodziny zakonnej, która dla Założyciela stanowi misję

życiową, jak też w aspekcie misji *ad gentes*. Nowa fundacja w Tunisie staje się tłem dla ukazania konfliktów wewnętrznych w Zgromadzeniu, których źródłem jest grupa współbraci podważających wierność o. Dehona wobec pierwotnego charyzmatu założonego przez niego Instytutu.

Drugi rozdział: *Dehon nella sua Chiesa. Il decreto del Sant'Uffizio del 1883 e le sue conseguenze (Dehon w swoim Kościele. Dekret Świętego Oficjum z 1883 roku i jego konsekwencje)* omawia jedną z najboleśniejszych dla Założyciela decyzji Świętego Oficjum dotyczącą rozwiązania Zgromadzenia oraz jego przywrócenie do życia. W rozdziale tym, kontynuując swoje „konfliktowe” spojrzenie na o. Dehona, Neuhold ukazuje go także jako konsultora Kongregacji Indeksu (1897-1917), wskazując na paradoks, że ten, który niemal został ocenzurowany, sam staje się także cenzorem dla innych.

Rozdział trzeci: *Religio et oeconomia: l'uso del denaro in Dehon (Religia i ekonomia: korzystanie z pieniędzy przez Dehona)* ukazuje najpierw kontekst historyczny, ekonomiczny i religijny epoki o. Dehona oraz nową „dysputę na temat ślubu ubóstwa”, jaka – zdaniem autora – miała miejsce końcem XIX wieku w odniesieniu do Trzeciego Zakonu Franciszkańskiego. Autor omawia traktat o. Dehona na temat lichwy z 1895 roku (*L'usure au temps présent*) w kontekście rozdzwiewku pomiędzy ramami naukowymi a rolą państwa. Opisuje także status finansowy Założyciela i jego wpływ na możliwy rozwój Zgromadzenia, jak też zagadnienie wygnania zgromadzeń zakonnych z Francji. Relacja o. Dehona do kwestii używania pieniędzy jest otwarta i „nowoczesna”. Choć uważa on, że pieniądze są niezbędne w nowoczesnej i dynamicznej gospodarce, zachowuje wobec bogactwa dużą dozę nieufności. Odziedziczony majątek wykorzystuje na potrzeby Instytutu, dzięki czemu może on przetrwać najtrudniejsze lata swojego istnienia.

Ostatni rozdział: *Dehon e la patria: i simboli nazionali francesi (Dehon i ojczyzna: francuskie symbole narodowe)* omawia poglądy polityczne o. Dehona, m.in. dotyczące Trzeciej Republiki, demokracji chrześcijańskiej, państwa, kontekstu użycia symbolu Najświętszego Serca Jezusowego oraz zagadnienia symboliki narodowej. Początkowo ujawniający tendencje monarchiczne, popiera następnie promowaną przez Leona XIII

demokrację chrześcijańską, pragnąc jednocześnie chronić miano Francji jako *najstarszej córki Kościoła*. Różnice w poglądach politycznych członków Instytutu stają się – zdaniem autora – kolejnym źródłem rozbieżności pomiędzy Założycielem a niektórymi współbraćmi.

Obszerna monografia Davida Neuholda, pomimo nieco kontrowersyjnego stylu ujęcia tematu, nie jest wprawdzie kompleksową biografią o. Leona Dehona, jednak – dzięki dobrze opanowanemu warsztatowi historyka – ukazuje wieloaspektowość postaci głównego bohatera. Ojciec Dehon rzeczywiście jest osobowością niezmiernie bogatą i wszechstronną, niedocenioną i mało znaną, również w gronie swoich współbraci. Bez wątpienia publikacja, która została oddana w ręce czytelników, jest w stanie – w świetle bogato zebranej literatury historycznej i archiwalnej, także tej z tajnego archiwum Zgromadzenia – ukazać go jako człowieka niezwykle wszechstronnego i wyjątkowego na tle swojej epoki. Cztery wybrane perspektywy tematyczne pokazują zarówno ekspansję geograficzną młodego Instytutu, uwzględniając napotykanne trudności, wskazują na dynamikę struktury i norm Zgromadzenia, przed którym rosną nowe wyzwania, a także pozwalają uświadomić sobie napotkane u początków jego rozwoju wyzwania materialne. Biorąc pod uwagę takie spojrzenie, o. Leon Dehon jawi się jako postać niezwykle wytrwała i pełna wiary, że Bóg, który stawia przed nim nowe cele i zadania, daje także siłę do ich zrealizowania.